

САМООЦІНКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ ДОРΟΣЛОГО ВІКУ

Луговська О. П.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 053 – Психологія*

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Єрмакова С. С.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Суттєвий вплив самооцінка має на продуктивність діяльності і безперечно на становлення особистості на всіх етапах її розвитку. Підпорядкованість характеру та ефективності усіх форм зовнішньої активності суб'єкта від його ставлення до себе знайшла неодноразове підтвердження в психології. Саме тому ставлення людини до самої себе є однією з фундаментальних властивостей її особистості. Тож адекватна оцінка себе в ситуації взаємодії з іншими людьми є одним з основних показників соціально-психологічної адаптації.

Індивід не лише накопичує інформацію про самого себе, а й переживає певне ставлення до нього. Це ставлення концентрується у самооцінці. Самооцінка, на наш погляд, – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей.

Самооцінка носить комплексний характер, так як поширюється на різні прояви особистості – такі як: інтелект, зовнішні дані, успішність у спілкуванні і т.д. Вона також є динамічною, так як може змінюватися впродовж життя.

Існує дві структури самооцінки, які в період дорослого вікового етапу людини підсилюються: це когнітивна складова самооцінки, оскільки в цей період вона, успішно функціонує та має достатньо знань для того, щоб об'єктивно оцінювати себе. У дорослому віці, коли інтеріоризація оцінок соціального оточення вже відбулася, самооцінка людини в більший мірі орієнтована на внутрішні еталони. Та емоційна складова самооцінки, яка стає більш стриманою. На думку А. Захарової, емоційно-ціннісне ставлення щодо себе з віком поступово диференціюються і узагальнюється [1].

В молодості і ранній дорослості існує значна кількість часткових самооцінок, що перетинаються, конфліктно взаємодіють, виборюючи пріоритетність саме тих фрагментів особистості, які вони детермінують (зовнішність, професійні властивості, характерологічні особливості тощо). А ось в період дорослого віку аналіз і оцінка часткових Я-образів для особистості не є актуальним. Особистість переважно орієнтується на той Я-образ, який на попередніх етапах розвитку був обумовлений як найбільш значущий [2]. Позиція дослідників щодо взаємодії часткових (дискретних) і загальної самооцінки пов'язана з твердженням, що ідентичність часткових самооцінок свідчить про незрілість загальної самооцінки особистості як цілісного утворення. При цьому загальна самооцінка інтерпретується як ієрархічна система часткових самооцінок, що знаходяться в динамічній взаємозалежності; де цілісна самооцінка не є простою механічною сукупністю окремих компонентів.

В процесі становлення загальної самооцінки значну роль відіграє когнітивний компонент, оскільки він виконує функцію узагальнення найважливіших для особистості самооцінок, їх синтез і формування «ціннісної» самооцінки, яка відображає сутнісні властивості. Аналізуючи часовий аспект проблематики щодо самооцінки, дослідники виокремлюють декілька її видів: прогностичну, актуальну (корегувальну) та ретроспективну. На кожному етапі розвитку особистості наведені види самооцінки проявляються по-різному, різні вікові стадії вирізняються домінуванням одного з них.

Так, в молодому віці самооцінка особистості має прогностичну спрямованість, а в зрілому періоді вона більше відображає актуальні прояви людини, виконуючи регулюючу і корегуючу функції. В дорослому віці у професійному й особистому житті людини відбувається так зване підведення підсумків, стосовно тих напрямків, де були здійснені найбільш значні та самостійні кроки для самоактуалізації.

До того ж особистість не лише визнає свою успішність чи неуспішність, але й намагається дати пояснення причинам успіху чи невдач. Такий своєрідний аналіз забезпечується ретроспективою розвитку і актуалізації конкретних Я-образів індивіда. В той час як ретроспективна самооцінка детермінує аналіз і висновки відповідно до власної поведінки і діяльності. У першу чергу задоволеність людини своїми досягненнями залежить від уявлення про власний рівень результативності, тобто рівень домагань в різних сферах. Прогностична самооцінка оцінюється як рівень можливих досягнень людини в тій чи іншій існуючій ситуації.

Таким чином, Я-образ дорослої особи трансформується в Я-образ, який пов'язаний з забезпеченням своєї успішності. Відтак, самооцінка є основою внутрішньої мотивації та мотиваційної сфери в цілому і тісно пов'язана з процесом пізнання.

Література:

1. Воронова О. Ю. Самооцінка як умова формування професійної «Я-концепції». *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України. Київ, 2011. Т. XIII, част. 2. С. 73–80.

2. Лефтеров В. О. Проблема особистісного та професійного розвитку в психологічній науці. *Актуальні проблеми психології* : [збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України] ; за ред. С. Д. Максименка Київ : Логос, 2007. Т. 7, вип. 14: *Екологічна психологія*. С. 163–168.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-106>

ФАКТОРНА СТРУКТУРА СПІВЗАЛЕЖНИХ ОСІБ

Мамонов Я. Є.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

за спеціальністю 053 – Психологія

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Меленчук Н. І.

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри педагогіки та психології

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Необхідність вивчення психологічних особливостей співзалежних особистостей обумовлена складністю психокорекційних та психопрофілактичних заходів, оскільки така форма адиктивної поведінки зазвичай не має явних негативних наслідків для соціуму. Співзалежність не завдає безпосередньої шкоди оточенню і може сприяти збереженню тривалих стосунків у парах, навіть якщо ці стосунки є деструктивними для самих учасників. Тому важливо досліджувати цю проблему, щоб своєчасно виявити та коригувати приховані труднощі в особистих взаєминах.

Метою повідомлення є висвітлення результатів емпіричного дослідження особливостей факторної структури співзалежних осіб.

Спочатку термін «співзалежність» використовувався для опису проживання або перебування в інтимних стосунках з наркоманом або алкоголіком, але пізніше психологи розширили його використання, щоб асоціювати його з будь-якою дисфункціональною особистістю.